

ΕΘΝΙΚΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ

Κείμενο : Θεόφιλος Δ. Μπασγιουράκης
Φωτογραφίες: Άννα Α. Καλαϊτζή

πρώτη μας γνωριμία μαζί της έγινε το καλοκαίρι του 1998, στη διάρκεια του θαλάσσιου ταξιδιού μας από την Κέρκυρα στη νησί των Οθωνών. Έτοιμος την αντικρίσαμε από μακριά, μας φάνηκε αρχικά σαν ένας παράξενος κυκλικός όγκος, που λικνιζόταν στην ήρεμη επιφάνεια του Ιονίου. Η απορία μας δεν ιράτησε παραπάνω από λίγα δευτερόλεπτα, όσα χρειάστηκε το καϊκι "Αγγελική", να περάσει σύρριζα από δίπλα της. Τη στιγμή ακριβώς εκείνη ο σκούρος μυστηριώδης όγκος αποκάλυψε την ταυτότητά του, πήρε γνώριμο σχήμα και μορφή. Ήταν μια τεράστια θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta*, που από καθαρή εύνοια της τύχης απέφυγε τη μοιραία σύγκρουσή της με το βαρύ, ξύλινο οικαρί. Η τελευταία εικόνα της χελώνας που έμεινε στη μνήμη μας ήταν και πάλι ένας σκούρος όγκος, που βυθιζότανε αργά μέσα στα απόνερα του ουάφους...

ΠΑΡΚΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

To βασίλειο της Caretta caretta

Zάκυνθος Εδώ η Caretta αισθάνεται στο σπίτι της.

άθε σχεδόν Έλληνας, με σποιχειώδεις οικολογικές ευαισθησίες, γνωρίζει εδώ και χρόνια τη σημασία της Ζακύνθου σχετικά με την αναπαραγωγή της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta*.

Πόσοι όμως γνωρίζουν την ύπαρξη του "Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου" και, πολύ περισσότερο, τις δραστηριότητες, τον τρόπο λειτουργίας και το έργο του; Τη δράση αυτού του φορέα ξεκινάμε να διαπιστώσουμε και παράλληλα να γνωρίσουμε κάθε λεπτομέρεια σχετικά με τη θαλάσσια χελώνα, που τόσο φευγαλέα πριν από τέσερα χρόνια συναντήσαμε.

Το μικρό ελικοφόρο αεροσκάφος ATR 42 της Ολυμπιακής χαμηλώνει πάνω από ακτές με διάφανα νερά που ο πυθμένας τους, άλλοτε αμμισυδερός και άλλοτε βραχώδης, διαγράφεται από ύψος εκατοντάδων μέτρων με απίστευτη ευκρίνεια. Υπερο παίρνει την τελική του στροφή πάνω από την απέραντη καμπύλη του κόλπου του "Λαγανά" και προσγειώνεται στο διεθνές αεροδρόμιο της Ζακύνθου. Μας υποδέχεται με μεγάλη εγκαρδιότητα η Χαρίκλεια Μινώτου, εκπρόσωπος στη Ζάκυνθο του WWF HELLAS (Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση).

-Πήρα την πρωτοβουλία και εξασφάλισα τη διαμονή σας σ' ένα από τα λιγότερο συνωστισμένα σημεία του κόλπου του Λαγανά, στον μικρό κολπίσκο του Άγιου Σώστη. Φοβάμαι όμως, πως στη διάρκεια της μετάβασής μας ως εκεί, δεν θ' αποφύγετε ένα ισχυρό σου από το θέαμα της υπέρομετρης τουριστικής εκμετάλλευσης, που θ' αντικρίσουν τα μάτια σας.

Δεν έχει άδικο. Με εξαιρεμηνή ενός μικρού τμήματος στεριάς και παραλίας που έχει απομείνει καλωμμένο με πευκοδάσος και αμυθίνες, όλη η υπόλοιπη ακτογραμμή του Λαγανά είναι ένα απέραντο παζλ με παραδαλά χρώματα, που προέρχονται από τα αναρίθμητα τουριστικά καταστήματα κάθε είδους, τις ταβέρνες, τα ευτιατόρια, τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, τις καφετερίες και τα μπαρ. Εκατοντάδες τουρίστες, μηχανάκια, λεωφορεία και

αυτοκίνητα πηγαίνονται στους συνωστισμένους δρόμους και πεζοδρόμια και δημιουργούν συνθήκες απόλυτης ασφυξίας. Το πανδαιμόνιο αυτό της ανθρώπινης δραστηριότητας σταματάει μόλις δυο μέτρα από τη θάλασσα. Εκεί το σύνορο είναι οι αμέτρητες ξαπλώστρες και οι ομπρέλες, αραδιασμένες η μια ακριβώς δίπλα στην άλλη με αφεγάδιαστη συμμετρία και τάξη - οφείλουμε να ομοιογήσουμε - σε όλο το μήκος της αμμουδερής παραλίας του Λαγανά. Αν και αρκούντως προϊδεασμένοι από τη Χαρίκλεια, είναι αδύνατον ν' αποφύγουμε το σωκ. Κάθε τετραγωνικό εκατοστό στον Λαγανά μοιάζει να ζει και να κινείται στους ρυθμούς και στις επιταγές της τουριστικής βιομηχανίας.

-Και οι χελώνες; Που βρίσκονται τον ξωτικό χώρο και τις απαραίτητες συνθήκες ηρεμίας για να γεννήσουν τα ανγά τους;

-Είναι απόλυτα εύλογη η απορία σας, απαντάει η Χαρίκλεια. Ευτυχώς, οι εικόνες της τουριστικής "ανάπτυξης" που μόλις αντικρίσατε, δεν απαντώνται σε όλες τις παραλίες του Λαγανά, αν και κάποιοι πολύ θα το ήθελαν. Παρόλο λοιπόν τον σημαντικό περιορισμό, τα τελευταία χρόνια, των παραλιών φωλεοποίησης και ωτοκοίλιας των χελωνών, εξακολουθούν να απομένουν και κάποιες ανέγγιχτες από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, που αποτελούν τον "ιδιωτικό χώρο" της θαλάσσιας χελώνας. Είναι όλες αυτές οι παραλίες, που με Προεδρικό Διάταγμα από τον Δεκέμβριο του 1999 έχουν ενταχθεί στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου. Κάποιες απ' αυτές θα γνωρίσουμε μαζί αύριο το πρωί. Προς το παρόν ταχτοποιηθείτε στο δωμάτιό σας και, αν θέλετε να αξιοποιήσετε το χρόνο σας ως το βράδυ, νοικιάστε ένα θαλάσσιο ποδήλατο και επιχειρήστε μια βόλτα στα ανοιχτά της παραλίας. Με λίγη τύχη ίσως βρεθεί στο δρόμο σας κάποια θαλάσσια χελώνα.

Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια του Στάθη Σούλη (τηλ. 06950-53431, 48573) στον Άγιο Σώστη, βρίσκονται στις παρυφές της τουριστικής έκρηκτης, μόλις 20 μέτρα απ' την ακτή. Από το ευρύχωρο μπαλκόνι του β' ορόφου η θέα είναι

Το δυτικότερο σημείο της παραλίας του Λαγανά με το λιμανάκι του Αγίου Σώστη. Όταν, πριν από χρόνια, δεν είχε αρχίσει ακόμη η τουριστική εκμετάλλευση της περιοχής, οι εκτεταμένες αμμουδιές του Λαγανά αποτελούσαν ιδανικό χώρο ωτοκίας των θαλασσίων χελωνών *Caretta caretta*.

πανοραμική σ' όλη την αχανή έκταση του κόλπου του Λαγανά και στις συνωστισμένες παραλίες του. Ακόμα και την προχωρημένη αυτή απογευματινή ώρα αιμέτρητοι Ευρωπαίοι τουριστές παραμένουν αραδιασμένοι μακάρια πάνω στις ξαπλώστρες. Αναψοκοκινισμένοι οι περιουστέροι από τις ατελείωτες ώρες έκθεσης στον ήλιο δεν δείχνουν να ππούνται, χρησιμοποιούν κατά κόρδον τα αντιηλιακά τους και απολαμβάνουν όσο μπορούν περιουστέρο αυτό που τους λείπει στις πατριόδες τους.

Χαλαρώνουμε για λίγο στο μπαλκόνι και αιμέσως μετά κατεβαίνουμε στην ακτή. Είναι μια τέλεια αμμουδιά με άμμο λεπτή και

υγληρή. Είναι βέβαιο, πως ποιν αρχίσει η τουριστική της αξιοποίηση, η παραλία αυτή θα αποτελούσε εξαιρετικό σημείο ωτοκίας των χελωνών. Τα νερά είναι πεντακάθαρα και απίστευτα ρηχά, στα πρώτα 30-40 μέτρα μετά βίας φτάνουν πάνω από το γόνατο. Το εκπληκτικότερο όμως χαρακτηριστικό είναι η θερμοκρασία τους. Ουδέποτε ως τώρα έχουμε συναντήσει Ελληνική παραλία με τόσο ζευτά νερά. Έτσι, και σε συνδυασμό με την απόλυτη ηρεμία της θάλασσας, έχουμε την ψευδαίσθηση ότι κολυμπάμε σε θερμαϊνόμενη πισίνα. Αρκετά θαλάσσια ποδήλατα είναι αραδιασμένα στη ρηχή ακροθαλασσιά. Νοικιάζουμε ένα και ξανοιγόμαστε με νωχελικές κινήσεις.

Μετά από δυο διαδοχικά αεροπορικά ταξίδια και αρκετές ώρες αναμονής στα αεροδρόμια, είναι στ' αλήθεια η τέλεια χαλάρωση. Ακολουθούμε πορεία προς το μικρό νησάκι του Άγιου Σώστη, στην άκρη του κολπίσκου, ύστερα κατευθυνόμαστε στ' ανοιχτά, ως το επιτρεπόμενο σημείο, που είναι οριοθετημένο με σημαδούρες. Για μια ολόκληρη ώρα διασχίζουμε προς κάθε κατεύθυνση την επιφάνεια της θάλασσας, πάντα με την ελπίδα, ότι θα συναντήσουμε κάποια στιγμή στην πορεία μιας τον γνώριμο, ειρηνικό όγκο μιας χελώνας. Δυο φορές η Άννα έχει την εντύπωση, ότι κάπου διέκρινε ένα κεφαλάρι να εξέχει απ' το νερό, αποδεικνύεται όμως, πως ήταν περισσότερο ευχή παρά πραγματικότητα. Καθώς χαμηλώνει ο ήλιος υκουραίνουν τα νερά. Μια ελαφριά μπουκαδόύρα ταράζει την ήρεμη επιφάνεια, οι συνθήκες παρατήρησης παύουν να είναι ευνοϊκές. Επιστρέφουμε απογοητευμένοι. Ίσως ήταν υπερβολική η απαίτηση μιας να δούμε θαλάσσια χελώνα από τις πρώτες ώρες μιας στη Ζάκυνθο. Τί ξέρουμε όμως για τη θαλάσσια χελώνα; Ποιά είναι η βιολογία της;

Οι περισσότεροι αγνοούμε ίσως, ότι οι θαλάσσιες χελώνες είναι από τα λίγα έμβια όντα, που έχουν καταφέρει να επιβιώσουν τα τελευταία 200 εκατομμύρια χρόνια. Από τα απολιθώματα που έχουν μέχρι τώρα ανακαλυφθεί, συμπεραίνεται, ότι οι χελώνες εμφανίστηκαν στη γη την ίδια εποχή που εμφανίστηκαν και οι δεινόσαυροι. Είναι γνωστό ότι τα ερπετά, στα οποία ανήκουν και οι χελώνες, κυριάρχησαν στη γη για πολλά εκατομμύρια χρόνια. Ενώ όμως οι δεινόσαυροι εξαφανίστηκαν, οι θαλάσσιες χελώνες κατάφεραν να επιβιώσουν μέχρι τις μέρες μας.

Καθόλη την πορεία εξέλιξής τους, οι θαλάσσιες χελώνες διατήρησαν τα κύρια χαρακτηριστικά των ερπετών:

- Είναι ζώα εξώθερμα (ποικιλόθερμα), δηλαδή η θερμοκρασία του σώματός τους εξαρτάται από την θερμοκρασία του περιβάλλοντος. Έτοιμοι νομομούν ενέργεια και χρειάζονται λιγότερη τροφή από τα άλλα ενδόθερμα ζώα (πτηνά, θηλαστικά) για να επιβιώσουν.
- Οι χελώνες είναι πολύ ευαίσθητες στις

ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ:

- Απαγορεύεται το υποβρύχιο ψάρεμα
- ♦ **Ζώνη Α:** Απαγορεύεται η διέλευση παντός πλωτού μέσου.
 - ♦ **Ζώνη Β:** Επιτρέπεται η διέλευση με όριο ταχύτητας 6 μιλών την ώρα. Δεν επιτρέπεται η αγκυροβολία.
 - ♦ **Ζώνη Γ:** Επιτρέπεται η διέλευση με όριο ταχύτητας 6 μιλών την ώρα. Επιτρέπεται η αγκυροβολία.

ΓΕΝΙΚΑ ΔΕΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ:

Η φωτιά, η κατασκήνωση, η συλλογή φυτών ιδιαίτερα για τα κρινάκια της θάλασσας, η ρίψη απορριμμάτων.

ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΑΠΟΛΥΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ:

Η πρόσβαση στην παραλία, επιτρέπεται μόνο για τους ερευνητές με ειδική άδεια.

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΔΕΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ:

Η πρόσβαση κοινού από τις 19.00 μ.μ. έως και τις 7.00 π.μ. Η τοποθέτηση των ομπρελών εκτός λωρίδας τριών έως πέντε μέτρων από τη θάλασσα. Το σκάψιμο στην παραλία σε απόσταση μεγαλύτερη των 5 μέτρων από το νερό και η εκσκαφή φωλιών. Η ενόχληση των κλωβών που προστατεύουν τις φωλιές. Η πρόσβαση με παντός τύπου οχημάτων. Η πρόσβαση αλόγων. Η πρόσβαση σκύλων χωρίς λουρί. Η χρήση κάθε φωτός.

ΕΘΝΙΚΟ ΘΑΛ

χαμηλές συχνότητες, όπως οι δονήσεις του εδάφους και των κυμάτων.

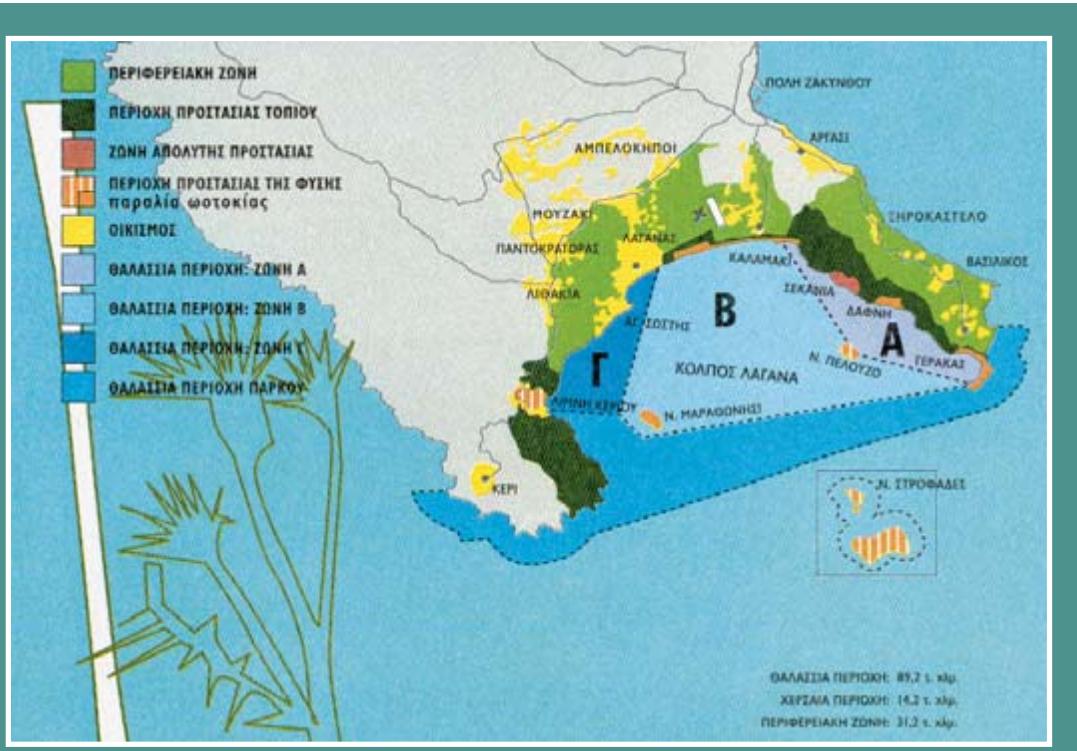
-Έχουν πνεύμονες και αναπνέουν αέρα.

-Γεννούν τα αιγάλια τους στη στεριά, τα έμβρυα περιβιάλλονται από μια ειδική μεμβράνη γεμάτη υγρό, το αμνίο, που τα προστατεύει από την ξηρασία.

-Η καρδιά τους αποτελείται από δυο κόλπους και μια κοιλία, γεγονός που τους επιτρέπει να αντέχουν μεγαλύτερες ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα στο αίμα τους.

-Το σώμα τους, όπως και όλων των άλλων ερπετών καλύπτεται από φολίδες, πλάκες ή κερατοειδές κέλυφος. Η μόνη εξαίρεση είναι η θαλάσσια χελώνα “Δερματοχελώνα” (*Dermochelys coriacea*), το σώμα της οποίας καλύπτεται από δέρμα.

Από τα επτά είδη των θαλάσσιων χελωνών που υπάρχουν σ' όλο τον κόσμο μόνον τα τρία από αυτά απαντώνται στη Μεσόγειο και από αυτές μόνον η *Caretta caretta* ωτοκεί στην Ελλάδα.

ΑΣΣΙΟ ΠΑΡΚΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Το κέλυφος των θαλάσσιων χελωνών διαφέρει από τα κελύφη των χελωνών ξηράς και γλυκού νερού γιατί δεν έχει τόσο μεγάλη καμπυλότητα. Είναι μια εξέλιξη που οφείλεται στην ανάγκη βελτίωσης της υδροδυναμικής. Επίνηση τα πόδια τους εξελίχθηκαν σε πεπλατυσμένα πτερόγυια, από τα οποία τα μπροστινά χρησιμοποιούνται για την προώθηση, ενώ τα πίσω για την κατεύθυνση. Το μειονέκτημα των πτερογύιων εμφανίζεται όταν οι ενήλικες θηλυκές χελώνες πρέπει να κινηθούν στη στεριά. Τότε τα πτερόγυια δυσκολεύονται να σηκώσουν το βαρύ σώμα από το έδαφος και η μετακίνηση είναι πολύ δύσκολη. Επειδή οι θαλάσσιες χελώνες αναπτένουν με πνεύμονες είναι υποχρεωμένες κατά διαστήματα να βγάζουν το κεφάλι τους στην επιφάνεια για να αναπνέουν αέρα. Επειδή όμως κρατούν μεγάλες ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα στο αίμα τους, μπορούν να παραμένουν για πολλές ώρες κάτω από το νερό. Έχουν παρατηρηθεί θαλάσσιες χελώνες, οι

οποίες σε κατάσταση ύπνου, παραμένουν κάτω από το νερό για περισσότερες από έξι ώρες.

Οι θαλάσσιες χελώνες περνούν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους στη θάλασσα, όπου ζευγαρώνουν, τρέφονται, μεταναστεύουν και διαχειμάζουν. Μόνον τα ενήλικα θηλυκά άτομα επιστρέφουν στη στεριά για να σκάψουν τη φωλιά τους και να αφήσουν τα αυγά τους. Οι αρσενικές χελώνες δεν επιστρέφουν στη στεριά ποτέ.

Τα πρώτα χρόνια της ζωής των νεαρών χελωνών είναι σχετικά άγνωστα στους επιστήμονες. Όταν τα αυγά εκκολαφθούν οι νεοσσοί κατευθύνονται στη θάλασσα, όπου αφήνονται να παρασυρθούν από τα θεύματα. Θεωρείται ότι περνούν τα πρώτα χρόνια της ζωής τους σε περιοχές της ανοικτής θάλασσας, όπου αρχικά τρέφονται με πλαγκτόν και καπόπιν με οστρακόδερμα, σαλιγκάρια και άλλους αργοκίνητους οργανισμούς δύος μέδουσες, μαλάκια, αχινούς και καβούρια.

Τελειώνοντας πρέπει να αναφέρουμε, ότι οι περιουσότερες ενήλικες χελώνες μεταναστεύουν από τις περιοχές διαχείμασης προς τις περιοχές ωτοκίας. Έχουν παρατηρηθεί χελώνες που ζευγαρώνουν τόσο κατά τη διάρκεια του ταξιδιού όσο και στα νερά κοντά στις παραλίες ωτοκίας, όπου έπειτα από μικρό διάστημα βγαίνουν στις παραλίες, σκάβουν τις φωλιές τους και γεννούν τα αυγά τους συνήθως κατά τις νυχτερινές ώρες.

Σεκάνια Ένας παράδεισος για την Careta Caretta

ταβέρνα HARBOUR HOUSE βρίσκεται ακριβώς δίπλα στο κατάλυμά μας. Το μπαλκονάκι της σκιάζεται από τεράστιες κληματαριές και έχει ανοιχτή θέα προς τη θάλασσα, αφού απέχει μόλις 15 μέτρα απ' αυτήν. Αν και η πελατεία της τώρα το

λάτρης ο Αντώνης, είχε να μας πει πολλά για τη θάλασσα, τις χελώνες, τις κρυμμένες ομορφιές της Ζακύνθου.

-Δεν ήταν τυχαία η επιλογή του σημείου παραμονής σας δίπλα στην ταβέρνα του Αντώνη, λέει το άλλο πρωί η Χαρίκλεια. Ήμουν βέβαιη, πως εκτός από τις ποιοτικές υπηρεσίες των μαγαζιών του, θα βρίσκατε σ' αυτόν πολλά σημεία κοινού ενδιαφέροντος. Ας ξεκινήσουμε όμως τώρα για τα **Σεκάνια**, οι εθελοντές μας θα περιμένουν.

Διασχίζουμε και πάλι τον Λαγανά, ήρεμο και ποιηματικό ακόμα, μετά το άφθονο αλκοόλ που κατανάλωσαν στα μπαρ οι τουρίστες ως αργά τη νύχτα.

Περνάμε ένα τμήμα από την ωραία πόλη της Ζακύνθου και συνεχίζουμε ανατολικά προς το **Αργάσι**. Θαυμάσιες παραλίες εκτείνονται χαμηλά, το περιβάλλον είναι καταπράσινο από πεύκα και ελαιόδεντρα.

Μετά το **Ξηροκάστελλο** εγκαταλείπουμε το κεντρικό οδικό δίκτυο και κατευθυνόμαστε νότια, προς το εισατερικό του κόλπου του Λαγανά. Λίγο αργότερα ο χωματόδρομος γίνεται απαγορευτικός ακόμα και για 4X4.

Κατά τη διάρκεια του θεσμού των καλοκαιρινών κατασκηνώσεων το WWF Ελλάς - με τη συμμετοχή εθελοντών - συντηρεί ή δημιουργεί εκ νέου έργα μικρής παρέμβασης, σημαντικά όμως για την περιοχή των Σεκανίων. Το WWF Ελλάς συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου μέσω αντιπροσώπου. Παράλληλα έχει υπογραφεί συμφωνητικό συνεργασίας με τον Οργανισμό του Ε.Θ.Π.Ζ. για τη συνέχιση της επιστημονικής έρευνας στην περιοχή, βάσει του Διαχειριστικού Σχεδίου.

καλοκαίρι είναι κατά βάση τουριστική, τα εδένματά της - ορεκτικά, κρεατικά και φαρικά - είναι παρασκευασμένα έτσι, που ικανοποιούν κάθε μερακλή της καλής Ελληνικής κουζίνας. Το πρώτο λοιπόν βράδυ, πέρα από όλα τα άλλα, εκτιμήσαμε ιδιαίτερα τις φέτες του ολόφρεσκου ροφού, ψημένες στα κάρβουνα. Με δροσερό λευκό Ζακυνθινό κρασί και με την πολύ ευχάριστη συντροφιά του **Αντώνη**, κύλησαν οι ώρες ως αργά. Ειδικευμένος δύτης, ναυαγοσώστης και φυσιο-

Κατεβαίνουμε και συνεχίζουμε με τα πόδια. Είναι μαζί μας και πέντε νέοι και νέες, εθελοντές του WWF, που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους για συντήρηση υπαρχόντων ή δημιουργία νέων έργων ήπιας παρέμβασης, που είναι σημαντικά για την περιοχή των Σεκανίων.

Καθώς κατηφορίζουμε όλες οι πλαγιές είναι κατάφυτες με ελαιόδεντρα και σχοίνια ήδη όμως αρχίζουν να γίνονται ορατά τα πρώτα σημάδια της μεγάλης φωτιάς που ξέσπασε

Ομάδα ερευνητών του Αρχέλωνα σε παραλία του Λαγανά προβαίνει σε καταμέτρηση των κατεστραμμένων αυγών σε μια φωλιά, για να προσδιορίσει το ποσοστό εκκολαψιμότητας, πόσα δηλαδή από τα 120 περίπου αυγά που περιλαμβάνει μια φωλιά, εκκολάπτονται κάθε φορά. Από τις κατά καιρούς μετρήσεις έχει προκύψει, ότι

στην περιοχή τον Οκτώβριο του 2001 και αποτέλεφρωσε συνολικά 1800 στρεμμάτα. Μαύρισε τότε ο τόπος γύρω απ' τα Σεκάνια και ο κίνδυνος υποβάθμισης της παραλίας ήταν ορατός. Αμέσως εκπονήθηκε σχέδιο δράσης για την αποκατάσταση της καμένης έκτασης με την δημιουργία ξυλοφραγμάτων στα ρέματα και διάνοιξη αυλακιών για τον έλεγχο της φοίτης του βρόχινου νερού.

Το σχέδιο υλοποιήθηκε ταχύτατα από τον WWF, τον ΑΡΧΕΛΩΝΑ και εθελοντές. Τα ευεργετικά αποτελέσματα ήταν άμεσα. Οι πλημμυρικές καταστάσεις αποφεύχθηκαν, το έδαφος συγκρατήθηκε και, σε λιγότερο από ένα χρόνο, μέσα από καμένες φίζες και κοριούς, η γη ξανάρχισε να πρασινίζει.

Στο σημείο αυτό θεωρούμε απαραίτητο να αναφερθούμε, έστω και συνοπτικά, στον ΑΡΧΕΛΩΝΑ, τον Σύλλογο που από το 1983

διαστηριοποιείται στην προστασία της θαλάσσιας χελώνας. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '70 μια ομάδα ερευνητών του είχε επισημάνει την ύπαρξη και είχε κάνει τις πρώτες επιστημονικές καταγραφές της *Caretta caretta* στη Ζάκυνθο. Στα χρόνια που ακολούθησαν η χελώνα αυτή έγινε πανελλήνια γνωστή και αποτέλεσε το σύμβολο των προσπαθειών για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα. Σήμερα ο ΑΡΧΕΛΩΝ έχει περίπου 5000 υποστηρικτές, είναι εταίρος του UNEP (Μεσογειακό Πρόγραμμα Δράσης), μέλος του EEB (Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος) και του EUCC (Ευρωπαϊκή Ένωση για την Διατήρηση των Ακτών). Μέλη του Συλλόγου ανήκουν στην IUCN (Διεθνής Ένωση Εμπειρογνωμώνων για τις Θαλάσσιες Χελώνες) και συμμετέχουν στη διαμόρφωση της παγκόσμιας στρατηγικής για την

προστασία των θαλασσών χελωνών. Συνεργάζεται με τα αρμόδια Υπουργεία, την Τοπική Αυτοδιοίκηση και υλοποιεί προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Από τον Μάιο έως τον Οκτώβριο ο Σύλλογος απασχολεί περίπου 450 ερευνητές και εθελοντές από όλο τον κόσμο, με καθημερινή παρακολούθηση και προστασία 2,500-3,500 φωλιών σε 75 συνολικά χιλιόμετρα παραλιών στη Ζάκυνθο, Πελοπόννησο και Κρήτη. Επιπλέον μαρκάρονται στα πτερύγια χελώνες με ειδικά σήματα, ώστε να καταγράφονται οι μετακινήσεις τους στη θάλασσα και να τεκμηριώνεται η αξία των βιοτόπων. Πάνω από 3,500 θηλυκά άτομα έχουν μαρκαριστεί και εντοπιστεί μέχρι την Τυνησία και Βόρεια Αδριατική, μερικές από τις μακρινές περιοχές όπου διαχειμάζουν.

Ιδιαίτερη σημασία δίνει ο ΑΡΧΕΛΩΝ στην ευαισθητοποίηση του κοινού και κυρίως των παιδιών, με εκπαιδευτικά προγράμματα που διεξάγονται με την άδεια του Υπουργείου

Ελλάς στον Φορέα Διαχείρισης του Πάρκου. Πρόκειται για τον **πρώτο Φορέα Διαχείρισης Προστατευόμενης Περιοχής στην Ελλάδα** και η επιτυχία του θα κρίνει την πορεία και των άλλων Φορέων Διαχείρισης που πρόκειται σύντομα να θεσμοθετηθούν. Μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα, ότι σήμερα στη Ζάκυνθο γράφεται ιστορία, που ανοίγει νέους ορίζοντες για την διαχείριση και άλλων προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα.

Ήδη όμως βρισκόμαστε πάνω απ' τα Σεκάνια. Είναι μια παραλία εξωτική, που καμιά περιγραφή δεν είναι δυνατόν ν' αποδώσει την ομορφιά της. Αρχικά εκτείνεται ένας μεγάλος κόλπος και αμέσως μετά ένας μικρότερος, με συνολικό άνοιγμα 550 περίπου μέτρων. Η διαφάνεια και η καθαρότητα των νερών είναι απίστευτη. Η ολόχρυση επίπεδη αμμουδιά εκτείνεται σε μεγάλη έκταση από την ακτή προς το εισωτερικό, σε μερικά μάλιστα σημεία ξεπερνάει σε πλάτος τα 50 μέτρα, δημιουργώντας έτοι συνθήκες ιδανικές

μόνον ένα 60-70% αυγών εκκολάπτονται, ποσοστό που ποικίλλει από χρονιά σε χρονιά και από παραλία σε παραλία και επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, όπως ενδεικτικά οι καιρικές συνθήκες ή ο αριθμός των αγονιμοποίητων αυγών σε μια φωλιά.
(Φωτ. Αρχ. ΑΡΧΕΛΩΝ).

Παιδείας και παρακολουθούν πάνω από 12000 μαθητές το χρόνο.

Το 1994 ο ΑΡΧΕΛΩΝ δημιούργησε στην Γ' Μαρίνα της Γλυφάδας το "Κέντρο Διάσωσης Θαλασσίων Χελωνών", σε συνεργασία με τον ομώνυμο Δήμο, όπου κάθε χρόνο περιθάλπονται τουλάχιστον 30-40 άρρωστες και τραυματισμένες χελώνες από όλη την Ελλάδα. Οι αγώνες του Συλλόγου ήταν καθοριστικοί για την ίδρυση του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου, του **πρώτου εθνικού πάρκου στη Μεσόγειο** για την προστασία θαλασσίων χελωνών. Υπήρξαν βέβαια και έντονες αντιπαλότητες, που συχνά έφταναν σε βιαιοπραγίες των μελών του Συλλόγου από κατοίκους του Κόλπου Λαγανά. Τελικά τον Δεκέμβριο του 1999 επετεύχθη η ίδρυση του Πάρκου και από τον Ιούλιο του 2002 ο ΑΡΧΕΛΩΝ συμμετέχει μαζί με το WWF

για φωλεοποίηση και ωτοκία των χελωνών. Καθόμαστε στον λοφίσκο και αγναντεύουμε αυτό το εξωπραγματικό περιβάλλον ηρεμίας και γαλήνης που δημιούργησε η φύση και εξακολουθεί να παραμένει αναλλοίωτο και παρθένο, μόλις μερικά χιλιόμετρα μακριά από την καταιγιστική τουριστική ανάπτυξη. Καμιά ομπρέλα ή ξαπλώστρα, καμιά τουριστική εγκατάσταση, καμιά απολύτως παρουσία ανθρώπου δεν έρχεται να διαταράξει τη γαλήνη στα Σεκάνια. Εδώ, μοιάζει να σταμάτησε ο χρόνος. Τα μόνα όντα που κινούνται ελεύθερα είναι οι θαλάσσιες χελώνες και τα χελωνάκια. Η ανθρώπινη παρουσία είναι διακριτική και ελεγχόμενη: ο φύλακας της περιοχής, τα μέλη των περιβαλλοντικών οργανώσεων, επιστήμονες - ερευνητές και ελάχιστοι ειδικοί επισκέπτες, πάντα συνοδευόμενοι από εξουσιοδοτημένα πρόσωπα. Κάτω από αφό-

Οητη ζέστη αρχίζουν οι εθελοντές την εργασία τους, ενώ εμείς με τη Χαράκλεια επιχειρούμε μια περιήγηση σ' όλη την ακτή μέχρι το βορειοδυτικότερο σημείο της. Εκεί παύει ξαφνικά η αμμουδιά και αρχίζουν απόκρημνες ακτές, εχθρικές για χελώνες και ανθρώπους. Έτσι καθώς βαδίζουμε στην ακροθαλασσιά παρατηρούμε με προσοχή την αμμουδιά και πολύ γρήγορα εξοικειωνόμαστε με τα διάφορα έχνη στην επιφάνεια της άμμου. Έτσι κάποια απ' αυτά φανερώνουν το σύρσιμο της θηλυκής χελώνας από τη φωλιά της ως τη θάλασσα ή αντίστροφα. Άλλα, σε σχήμα κυκλικό, αποδεικνύουν την ύπαρξη φωλιάς κάτω από την άμμο. Σε κάποια άλλα σημεία, άφθονα μικρά έχνη δεν αφήνουν καμιά αμφιβολία, ότι ανήκουν σε πόδια πουλιών.

-Ένας από τους μεγαλύτερους φυσικούς εχθρούς που αντιμετωπίζουν τα νεογέννητα χελωνάκια είναι οι γλάροι, επισημαίνει η Χαράκλεια. Και είναι στ' αλήθεια δραματική η διαπίστωση, ότι στατιστικά, μόνον ένα ή δύο το πολύ στα χίλια χελωνάκια καταφέρνουν να επιβιώσουν.

Μένουμε άφωνοι απ' αυτό το συντριπτικό ποσοστό θνητισμότητας και ευχόμαστε να πέφτουν πολύ έξω οι στατιστικές και οι μετρήσεις. Μα κι αν ακόμα δεχθούμε, πως οι αριθμοί αυτοί είναι απαιτούμενοι, πάλι το ποσοστό θνητισμότητας που μαστίζει τα μικρά χελωνάκια είναι απίστευτα υψηλό. Είναι ν' απορεί κανείς, πώς ακόμα επιβιώνει το είδος. Νιώθω ξαφνικά να χάνω ένα μεγάλο μέρος από τη συμπάθειά μου απέναντι στους γλάρους. Θα μπορούσαν κάλλιστα να έχουν προσανατολισμένες τις τροφικές τους προτιμήσεις αποκλειστικά και μόνον στα ψάρια, που, συγκριτικά με τα χελωνάκια, είναι απείρως περιουσότερα. Δυστυχώς είναι οιληροί και, μερικές φορές, ακατανόητοι οι

Το σύμπλεγμα των δυο κόλπων στα Σεκάνια. Τα Σεκάνια αποτελούν τη σημαντικότερη παραλία ωοτοκίας για τη θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* στη Μεσόγειο. Στις αιμμώδεις αυτές παραλίες συγκεντρώνονται οι μισές φωλιές από τις έξι παραλίες ωοτοκίας όλου του κόλπου του Λαγανά, λόγω της μη ανθρώπινης παρέμβασης και της ελάχιστης όχλησης για τις χελώνες. Εξάλλου η ποιότητα της άμμου εξασφαλίζει μεγάλα ποσοστά επιτυχίας της

φωλεοποίησης. Εδώ το WWF Ελλάς εφαρμόζει ειδικό πρόγραμμα διαχείρισης. Συνεργάζεται με πανεπιστήμια, εγκαθιστά επιστημονικό εξοπλισμό για συνεχή παρακολούθηση των παραμέτρων που επηρεάζουν τις παραλίες ωτοκίας. Παρακολουθούνται οι εδαφοκλιματολογικές συνθήκες, το προφίλ της παραλίας, η διάβρωση και η μεταφορά φερτών συλικών προς την παραλία, η βλάστηση στην αμμώδη περιοχή.

φυσικοί νόμοι που διέπουν την τροφική αλυσίδα των ειδών.

Διαρκεί πολλή ώρα η περιήγησή μας στα Σεκάνια, δυστυχώς όμως, δύσι κι αν ανιχνεύουμε τη θάλασσα, καμιά χελώνα δεν ξεπροβάλλει από τα ήρεμα νερά.

-Πολύ φοράμαι, πως η μοναδική μας εμπειρία από χελώνες στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο της Ζακύνθου θα είναι από τις φωτογραφίες αρχείου, λέει με παράπονο η Άννα.

-Μην απογοητεύεστε, απαντάει με βεβαιότητα η Χαρίκλεια, σας εγγυώμαι πως θα δείτε οπωσδήποτε χελώνα στο φυσικό της περιβάλλον, πριν εγκαταλείψετε τη Ζάκυνθο.

Ωστόσο η μέρα προχωράει, πλησιάζει μειωμέρι. Είναι μια απ' αυτές τις καυτές μέρες του φετινού καλοκαιριού, που η θερμοκρασία κυμαίνεται ανάμεσα στους 37-38ο C και είναι επόμενο, η πολύωρη παραμονή στον ήλιο, να

είναι ιδιαίτερα επώδυνη. Παρατηρώ δύο μέτρα δίπλα μας τα διάφανα νερά και αναλογίζομαι το μέγεθος της ευτυχίας μου, αν μπορούσα να βρεθώ ανάμεσά τους. Οι κανονισμοί όμως στα Σεκάνια είναι ιδιαίτερα αισθητοί, το κολύμπι απαγορεύεται απολύτως για όλους, χωρίς την παραμικρή εξαίρεση. Είναι υχεδόν παράξενο να συναντούμε στη χώρα της αισθοδιάς και της παράκαμψης των νόμων μια παρόμοια πιστή τίρηση κανονισμών, που αφορούν στην προστασία φυσικού περιβάλλοντος.

Περιοριζόμαστε λοιπόν σε μια λιγόλεπτη βιουτιά στη βραχώδη και γεμάτη ξέρες ακτή έξω απ' τα Σεκάνια. Τα ονειρεμένα νερά στην σημαντικότερη παραλία ωοτοκίας της *Caretta caretta* θα παραμείνουν στη μνήμη μας με τη γοητεία και την σαγήνη του απαγορευμένου και απρόσιτου καρπού.

Σεκάνια. Ίχνη στην άμμο από σύρσιμο χελώνας αλλά και ταυτόχρονα ίχνη από τα πόδια γλάρων, που κατά τη διάρκεια της ημέρας αποτελούν έναν από τους κινδύνους για τα νεογέννητα χελωνάκια, στην προσπάθειά τους να φτάσουν από το χώρο της φωλιάς τους ως τη θάλασσα.

Σεκάνια. Ήταν το 1994, όταν το WWF Ελλάς, μετά από πολυετή κινητοποίηση χιλιάδων Ελλήνων και Ευρωπαίων πολιτών - ανάμεσα στους οποίους και πολλά μικρά παιδιά - συγκέντρωσε και με την οικονομική στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το σημαντικό για την εποχή ποσό των 600 εκατομμυρίων δραχμών, με το οποίο αγόρασε έκταση 327 στρεμμάτων που περιβάλλουν την παραλία των Σεκανίων.

Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου

ήμερα αναλαμβάνω εγώ την ξενάγησή σας, μας ανακοινώνει νωρίς το πρωί η **Κατερίνα Δισβάρδη**, Επόπτης Επιτήρησης του Θαλάσσιου Πάρκου. Μαζί μου θα γνωρίσετε τις παραλίες ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας καθώς και τα σημεία φύλαξης και

ενημέρωσης των επισκεπτών, που λειτουργούν σ' όλη τη διάρκεια της περιόδου από τον Μάιο ως τον Οκτώβριο.

Πρώτος σταθμός μας είναι τα γραφεία του **Φορέα Διαχείρισης**, που στεγάζονται στο κτίριο του Δημοτικού Διαμερίσματος Αργασίου, πολύ κοντά στην πόλη της Ζακύνθου. Το σύγχρονο αυτό κτίριο που βρίσκεται πολύ κοντά στη θάλασσα, έχει παραχωρηθεί στον Οργανισμό του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου (Ε.Θ.Π.Ζ.) μετά από ομόφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Ζακυνθίων. Οι εντυπώσεις μας είναι

Μετά την γονιμοποίηση των αυγών της από το σπέρμα του αρσενικού η θηλυκή χελώνα βγαίνει στη στεριά, όπου επιλέγει το κατάλληλο σημείο για να φτιάξει τη φωλιά της. Τότε ανοίγει στην άμμο έναν προθάλαμο (λάκκο) ίσο περίπου με το σώμα της, διώχνοντας την επιφανειακή άμμο με τα πτερύγια της. Στη συνέχεια, χρησιμοποιώντας μόνον τα πίσω πτερύγια της, ανοίγει μια τρύπα που μοιάζει με κανάτι, τον "αυγοθάλαμο", όπου αποθέτει τα αυγά της ανά ένα ή δυο. Μόλις τελειώσει την απόθεση των αυγών αρχίζει το σκέπασμα της φωλιάς με τέτοιο τρόπο, ώστε η επιφάνεια της φωλιάς να είναι καλυμμένη με ομοιόμορφο στρώμα άμμου, κάνοντας έτσι δύσκολο τον εντοπισμό του αυγοθαλάμου.

Οι πλέον σημαντικές περιοχές ωτοκίας στην Ελλάδα βρίσκονται στη Ζάκυνθο (Κόλπος του Λαγανά), στην Πελοπόννησο (Κόλπος Κυπαρισσίας, Λακωνικός Κόλπος) και στην Κρήτη (Ρέθυμνο, Κόλπος Χανίων και Κόλπος Μεσσαράς). Οι παραλίες της Ζακύνθου παρουσιάζουν εξαιρετικά μεγάλη πυκνότητα φωλεοποίησης. Η πυκνότητα μάλιστα στην παραλία Σεκάνια είναι από τις υψηλότερες σ' όλο τον κόσμο και μπορεί να φτάσει τις 2.000 φωλιές ανά χιλιόμετρο σε μια περίοδο ωτοκίας. (Φωτ. Αρχ. ΑΡΧΕΛΩΝ).

άριστες, τόσο από τις εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό του Οργανισμού όσο και, κυρίως, από το επίπεδο της επιστημονικής κατάρτισης, την ευγένεια και την προθυμία των στελεχών του να μας παράσχουν κάθε πληροφορία. Είναι πολύ ενδιαφέρουσα και διαφωτιστική η συζήτησή μας με τον **Κώστα Κατσελίδη**, **Βιολόγο** και **Συντονιστή** του Ε.Θ.Π.Ζ. και με την **Αναστασία Κολοκοτσά**, **Γεωπόνο** και **Βοηθό** εφαρμογής του προγράμματος **Φύλαξης** και Εποπτείας του Ε.Θ.Π.Ζ.

Ας δούμε όμως συνοπτικά τα κυριότερα χαρακτηριστικά του Ε.Θ.Π.Ζ. που ιδρύθηκε με Προεδρικό Διάταγμα στις **22 Δεκεμβρίου του 1999**. Ο Οργανισμός διαχείρισης του Ε.Θ.Π.Ζ. συστάθηκε με απόφαση του Υψηλουργού **ΠΕΧΩΔΕ Ηλία Ευθυμιόπουλου** στις **20 Ιουλίου του 2000**. Ο Οργανισμός έχει τη μορφή **Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα** που τελεί υπό την εποπτεία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. Το Διοικητικό του Συμβούλιο είναι δεκαμελές και σ' αυτό εκπροσωπούνται η Ζακυνθινή κοινωνία, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, οι Περιβαλλοντικές Οργανώσεις και το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. Έτσι το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου είναι το **πρώτο του είδους του στην Ελλάδα**, που διοικείται από έναν **Φορέα Διαχείρισης** και μάλιστα με τόσο ευρεία εκπροσώπηση. Είναι βέβαιο πως αυτό το μοντέλο οργάνωσης και λειτουργίας του, μπορεί και πρέπει να αποτελέσει υπόδειγμα και για άλλες περιοχές της Ελλάδας που χρειάζονται ολοκληρωμένη διαχείριση.

Ο αρχικός σκοπός της ίδρυσής του είναι η διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς και η διατήρηση της οικολογικής ιωδορροπίας της θαλάσσιας και παράκτιας έκτασης του **Κόλπου του Λαγανά** των νησίδων **Μαραθώνιση** και **Πελούνζο** που περιλαμβάνονται σ' αυτόν, καθώς και των νησίδων **Στροφάδων**. Οι επί μέρους στόχοι του Ε.Θ.Π.Ζ. που θα συμβάλουν στην επίτευξη του αρχικού του σκοπού είναι η προστασία και διατήρηση:

- των σημαντικότερων παραλιών ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* και του πληθυσμού της μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus*.
- των βιοτόπων που χρησιμοποιούνται από τα προστατευόμενα είδη ορνιθοπανίδας και

ιδίως από τα μεταναστευτικά πουλιά.

-των βιοτόπων ενδημικής χλωρίδας

-των παράκτιων και θαλάσσιων τύπων οικοτόπων ευρωπαϊκού και μεσογειακού ενδιαφέροντος

-των αλιευτικών πόρων και εν γένει του θαλάσσιου οικοσυστήματος, τόσο από δραστηριότητες στη θάλασσα όσο και από τη γύπανση.

Παράλληλα με τους παραπάνω στόχους, το Ε.Θ.Π.Ζ. ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη του τουρισμού και της αναψυχής σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας, δραστηριοποιείται στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του κοινού, ασχολείται με την διαφύλαξη του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου και προωθεί δράσεις πολιτιστικού χαρακτήρα. Ποια είναι όμως τα τοπικά δρια στα οποία εκτείνεται η προστασία του Πάρκου;

Αρχικά το Θαλάσσιο Πάρκο περιλαμβάνει τη θαλάσσια έκταση και τις παραλίες ωτοκίας του Κόλπου του Λαγανά. Περιλαμβάνει επίνησης τις δυο νησίδες του κόλπου, τη ζώνη γης που περιβάλλει τις παραλίες, τον υγρότοπο της λίμνης **Κεριού** και τις Νήσους Στροφάδες. Συνολικά το Πάρκο περιλαμβάνει **89,2 τετ. χιλ. θαλάσσιας έκτασης, 14,2 χερσαίας και 31,2 τετ. χιλ. περιφερειακής ζώνης**.

Η σημαντικότερη ιδιαιτερότητα του Πάρκου έγκειται στο γεγονός, ότι η Ζακυνθος αποτελεί τον κυριότερο βιότοπο ωτοκίας των θαλασσιών χελωνών στη Μεσόγειο, ενώ η Ελλάδα είναι η μοναδική Ευρωπαϊκή χώρα στην οποία ωτοκούν οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*. Υπάρχει επίνησης στις δυτικές ακτές της Ζακύνθου ένας μόνιμος πληθυσμός του απειλούμενου με παγκόσμια εξαφάνιση είδους της Μεσογειακής Φώκιας *Monachus monachus*, της οποίας ο συνολικός πληθυσμός δεν υπερβαίνει τα 400 άτομα.

Εκτός όμως από τις χελώνες και τις φώκιες, η προστασία των οποίων αποτέλεσε τον σημαντικότερο λόγο ίδρυσης του Ε.Θ.Π.Ζ., ο ευρύτερος χώρος του Πάρκου είναι αντιπροσωπευτικός των μεσογειακών και νησιωτικών οικοσυστημάτων που περιλαμβάνουν διάφορες οιμάδες βλάστησης. Οι οιμάδες αυτές, που εκτείνονται από την υποθαλάσσια ζώνη του Πάρκου ως την παράκτια ζώνη και την ενδοχώρα, είναι κατά σειρά:

Τα αυγά εκκολάπτονται σε 42-70 ημέρες, ανάλογα με την θερμοκρασία της άμμου. Μόλις οι νεοσσοί βγουν από τα αυγά αρχίζουν την αναρρίχησή τους από το βάθος των 60 περίπου εκατοστών της φωλιάς τους προς την επιφάνεια. Η αναρρίχηση αυτή διαρκεί 2 με 4 ημέρες. Πλησιάζοντας την επιφάνεια της άμμου κατά τη διάρκεια της ημέρας, σταματούν κάθε κίνησή τους, καθώς η υψηλή θερμοκρασία τους ναρκώνει. Περιμένουν λοιπόν, ακριβώς κάτω από την επιφάνεια της άμμου, την πτώση της θερμοκρασίας η οποία συμβαίνει το βράδυ ή πολύ νωρίς το πρωί και με μια ομαδική έξοδο τρέχουν προς τη θάλασσα. Σε αυτή τους την πορεία εφόσον γίνεται κατά τη διάρκεια της νύχτας, οδηγούνται από το φως των αστεριών που αντανακλάται στην επιφάνεια της θάλασσας.

Οι κίνδυνοι όμως που απειλούν τις θαλάσσιες χελώνες και ιδιαίτερα τα χελωνάκια είναι πολλοί. Σημαντικότερος φυσικός κίνδυνος είναι οι αντίξεις καιρικές συνθήκες. Ο αέρας, η βροχή, το κρύο και οι παράκτιες φουσκοθαλασσιές επηρεάζουν όλα τα στάδια της ζωής των θαλάσσιων χελωνών. Θερμοκρασίες κάτω από 14° C προκαλούν προβλήματα ακόμη και στις ενήλικες χελώνες. Στην Ελλάδα οι φυσικοί θηρευτές των αυγών και των νεοσσών είναι τα κουνάβια, οι αλεπούδες και οι σκύλοι, που ξεσκάβουν τις φωλιές και τρώνε αυγά και χελωνάκια.

Επιπλέον στην πορεία τους προς τη θάλασσα οι νεοσσοί κινδυνεύουν από γλάρους, κορμοράνους και κοράκια. (Φωτ. Αρχ. ΑΡΧΕΛΩΝ).

-Τα υποθαλάσσια λιβάδια Ποσειδωνίας

(*Posidonia oceanica*), που διαδραματίζουν ένα καθοριστικό ρόλο για την επιβίωση των θαλασσών οικοσυστημάτων και αποτελούν έναν τύπο "οικοτόπου προτεραιότητας", σύμφωνα με την Κοινοτική Οδηγία 92/43.

-Η βραχοφίλη βλάστηση των βραχωδών ακτών, όπου απαντώνται ενδημικά φυτά της Ζακύνθου, όπως το *Limonium zakynthium* και το *Limonium phitosianum*.

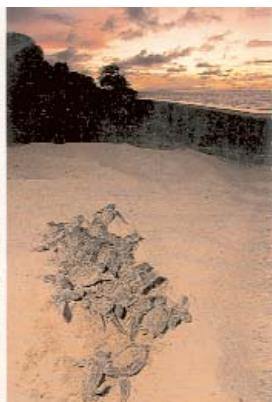
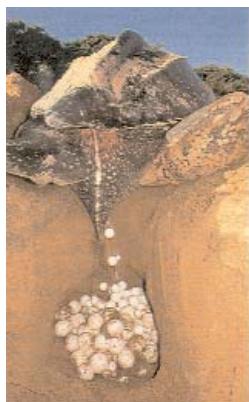
-Η Υγρόφιλη βλάστηση της περιοχής της Λίμνης Κερίου, που αποτελεί τον μοναδικό εναπομείναντα υγροβιότοπο της Ζακύνθου

-Η Αμμόφιλη βλάστηση των αμμοθινών, στο Καλαμάκι, στον Λαγανά και στο Μαραθωνίσι, όπου μεταξύ άλλων απαντάται και το Κρινάκι της θάλασσας (*Pancratium mariti-*

mum).

-Τέλος η Φρυγανώδης βλάστηση, η οποία κυριαρχεί στην ενδοχώρα και σε ορισμένες περιοχές, όπως το Κερί και το Ανω Βασιλικό διακόπτεται από υψηλή μακκία βλάστηση και δάσος Χαλεπίου Πεύκης (*Pinus halepensis*).

Επίσης η νότια Ζάκυνθος και τα νησιά Στροφάδες αποτελούν σημαντικό πέρασμα και σταθμό για πολλά μεταναστευτικά πουλιά, από τα οποία χαρακτηριστικότερα είναι τα Τρυγόνια (*Streptopelia turtur*). Απαντώνται επίσης αρκετά είδη αρπακτικών πτηνών, θαλασσοπόδια, κορμοράνοι, αγριόκυκνοι, γλάροι, τωαλαπετεινοί και χελιδόνια. Στον χερσαίο χώρο του Πάρκου συναντώνται αρκετά ερπετά, αμφίβια και μικρά θηλαστικά, ενώ στον θαλάσσιο χώρο έχουν παρατηρηθεί και

ΦΩΤ: GEO SPECIAL Nr 6 Dez./Jan. 2000/1

H Caretta caretta που ωτοκεί στην Ελλάδα είναι μικρότερη από αυτήν που ωτοκεί σε άλλα μέρη του κόσμου (Αμερική, Αυστραλία) και έχει μέσο μήκος καβουκιού 83 εκατοστά με μέγιστο 98 και ελάχιστο 65 εκατοστά. Το καβούκι της έχει σχήμα καρδιάς και αποτελείται από πέντε σπονδυλικές πλάκες καθώς και από πέντε πλευρικές εκατέρωθεν. Το χρώμα του είναι φυσιολογικά καφεκόκκινο αλλά πολλές φορές καλύπτεται από φύκια και γίνεται πρασινωπό.

Caretta caretta που έχουν μαρκαριστεί στην Ελλάδα έχουν βρεθεί σε αποστάσεις μεγαλύτερες από 1500 χιλιόμετρα. Οι περισσότερες έχουν βρεθεί στον κόλπο του Γκαμπές στην Τυνησία το χειμώνα και θεωρείται ότι αυτή είναι μια από τις περιοχές διαχείμασής τους.

αφετά κητώδη όπως τα **Rινοδέλφινα** (*Tursiops truncatus*).

Το φετινό καλοκαίρι είναι ουσιαστικά ο δεύτερος χρόνος λειτουργίας του Πάρκου με θεμοθετημένο Φορέα Διαχείρισης. Ήδη δύο από το πρώτο έτος λειτουργίας του (2001) ο Οργανισμός έχει να επιδείξει σημαντικές δραστηριότητες, όπως η Φύλαξη των παραλιών ωτοκίας επί εικοσιτετράδρου βάσεων, η Ενημέρωση των επισκεπτών στις παραλίες ωτοκίας, η Φύλαξη του θαλάσσιου χώρου του Πάρκου, και η Κατάρτιση μνημονίου συνεργασίας με τις πρωτοπόρες στην περιοχή περιβαλλοντικές οργανώσεις WWF Ελλάς και ΑΡΧΕΛΩΝ.

Σε συνεργασία με το Λιμεναρχείο Ζακύνθου, ο Οργανισμός του ΕΘΠΖ έχει εκπονήσει επιχειρησιακό σχέδιο για την οριοθέτηση της θαλάσσιας περιοχής του Πάρκου.

Πολύ σημαντική είναι και η δημιουργία του νέου τμήματος "**Τεχνικών και Οικιστικών Δραστηριοτήτων**", που θα δίνει την δυνατότητα στον Οργανισμό να ελέγχει όλες τις οικιστικές δραστηριότητες στον χώρο ευθύνης του και να εισηγείται την επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβάσεων του Προεδρικού Διατάγματος.

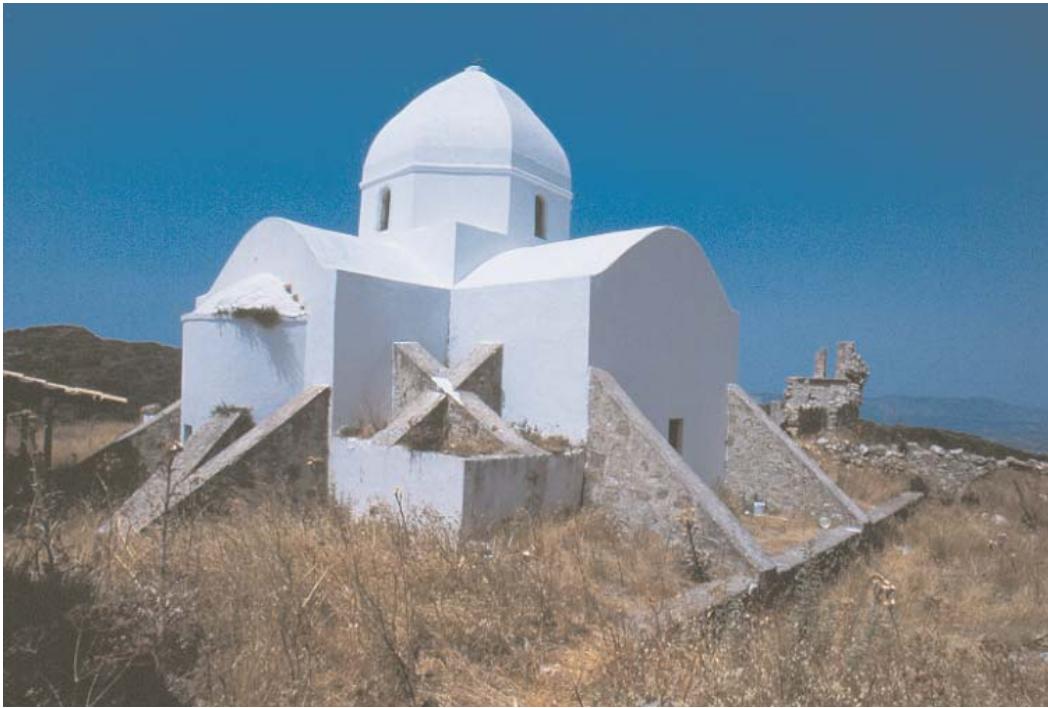
Ένα σημαντικό γεγονός, που πραγματοποιήθηκε από τις 7 ως τις 9 Σεπτεμβρίου του 2001 στη Ζάκυνθο ήταν το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Ζακύνθου "KINHMATO-ΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ". Ήταν το πρώτο θεματικό κινηματογραφικό φεστιβάλ

στην Ελλάδα και το **μοναδικό** φεστιβάλ Περιβαλλοντικού Κινηματογράφου στα Βαλκάνια και στη Μεσόγειο. Στόχος του είναι να διοργανώνεται κάθε χρόνο με ταινίες από όλο τον κόσμο και να αποτελέσει μια εκδήλωση πολιτισμού, που θα ενισχύει τον προβληματισμό, την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος.

Από άποψη Διεθνών σχέσεων ο Οργανισμός είναι ήδη μέλος του "EUROPARC FEDERATION", έχει στενή συνεργασία με Εθνικά Πάρκα της Μεσογείου, κυρίως στη Γαλλία και Ιταλία και συνεργάζεται με τις Περιβαλλοντικές Οργανώσεις "BELLAGIUM", "EURONATURE" και "ECOLOGIC". Είναι πράγματι εντυπωσιακό το εύρος δραστηριοτήτων αλλά και η σημαντικότητα των θεμάτων, που διαχειρίζεται και έχει αναλάβει να φέρει σε πέρας ο Οργανισμός του Πάρκου της Ζακύνθου.

Μετά λοιπόν την πληρέστατη ενημέρωσή μας έχεται η στιγμή να διαπιστώσουμε στην πράξη την λειτουργία της καθημερινής προστασίας των παραλιών ωτοκίας καθώς και τον τρόπο ενημέρωσης του κοινού και των λουομένων, τους περιορισμούς που έχουν θεμοθετηθεί για την χρήση των παραλιών και τις αντιδράσεις του κοινού. Με την ιδιότητά της ως **Επόπτη Επιτήρησης**, μας συνοδεύει και μας ξεναγεί σ' αυτό το - πολύωρο όπως προβλέπεται - οδοιπορικό η Κατερίνα Διαβάρδη.

Σε υψόμετρο 450 μέτρων, πολύ κοντά στην κορυφή του λόφου του Σκοπού, είναι χτισμένο ανάμεσα στα ερείπια της παλιάς Μονής, το εκκλησάκι της Παναγιάς της Σκοπιώτισσας.

Συναρπαστικές εικόνες και διαπιστώσεις

Πρώτη και πιο απομακρυμένη παραλία που θα επισκεφθούμε βρίσκεται στον **Κόλπο του Γέρακα**, στο ανατολικότερο άκρο της Ζακύνθου. Είναι μια θαυμάσια διαδρομή παραλληλή με την ακτογραμμή, ένας διαρκής συνδυασμός πρασινογάλαζων νερών και χερσαίων εκτάσεων, κατάφυτων με πεύκα, μακκία βλάστηση και ελαιόδεντρα. Το μόνο μειονέκτημα είναι η κατάσταση του οδικού δικτύου, που είναι γεμάτο στροφές, με στενόν οδόστρωμα και πολύ αυξημένη κίνηση λόγω της τουριστικής περιόδου. Στη διάρκεια της διαδρομής η Κατερίνα παίρνει δυο πρωτοβουλίες, που δεν περιλαμβάνονται μεν

στο πρωτόκολλο επισκέψεων των παραλιών, στοχεύουν όμως να μας χαρίσουν μια πανοραμική άποψη της όλης περιοχής.

Το πρώτο σημείο επίσκεψης βρίσκεται στα ψηλώματα του λόφου "Σκοπός", όπου φτάνουμε μετά από μερικά χλιόμετρα καλού χωματόδρομου.

Εδώ βρίσκονται τα εκπληκτικά μεσαιωνικά ερείπια της φημισμένης **Μονής της Παναγιάς της Σκοπιώτισσας** καθώς και η αισβεστοχρισμένη ομώνυμη εκκλησία, που σαν λευκό σημαδάκι, έχουμε ήδη επισημάνει από τον κάλπο του Λαγανά. Είναι μια θαυμάσια εμπειρία θέας της Ζακύνθου από υψόμετρο 450 μ., σ' ένα περιβάλλον απόλυτης ηρεμίας και γαλήνης, με έντονη την αύρα του παρελθόντος από τα επιβλητικά μεσαιωνικά κτίσματα.

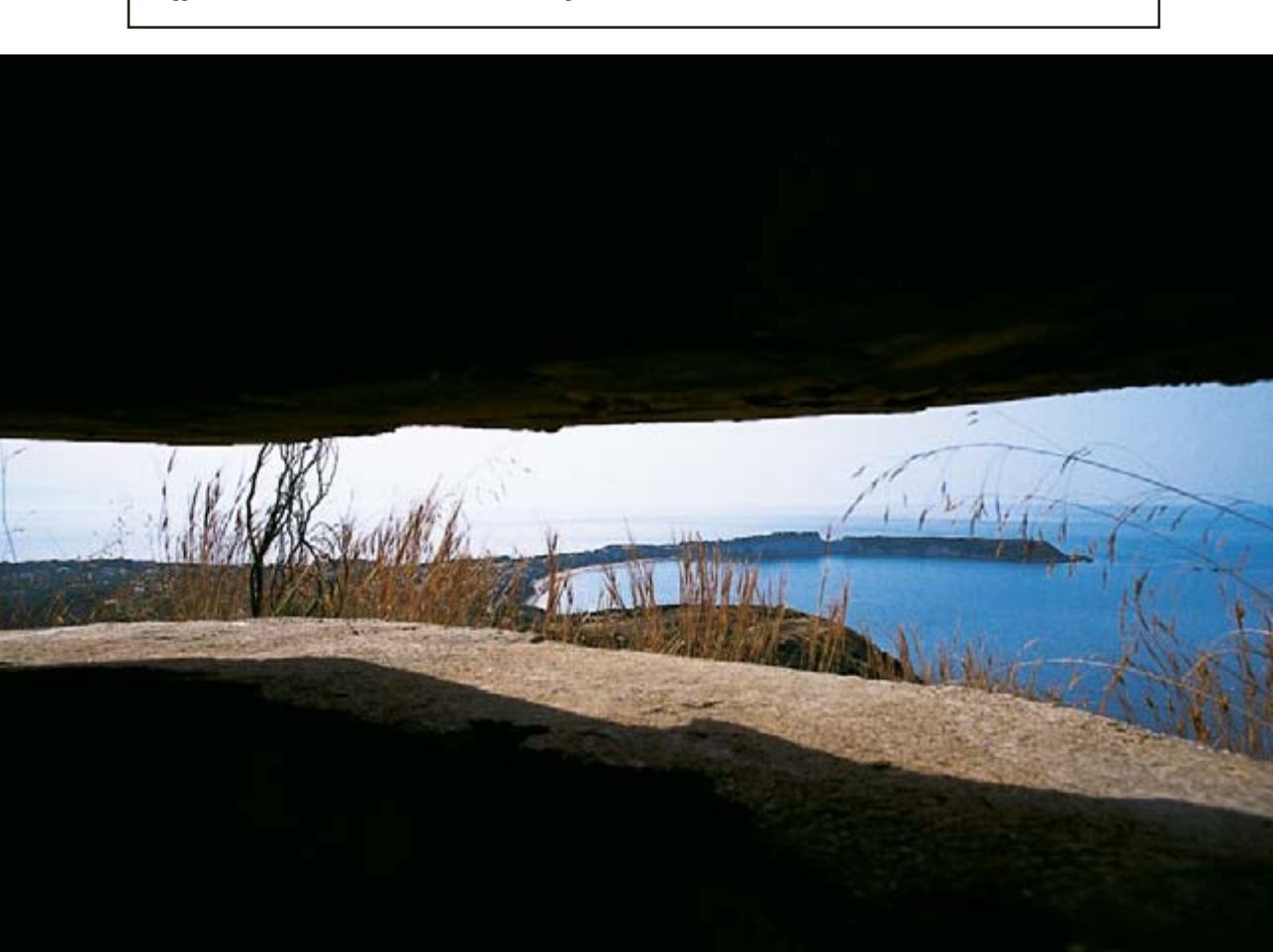
Η δεύτερη επίσκεψή μας είναι στον λόφο των **Πολυβολείων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου**, πάνω σ' ένα στρατηγικό σημείο ανάμεσα στα Σεκάνια και στον Γέρακα. Αν και το υψόμε-

τρο είναι μόλις 120 μέτρα, η επόπτευση όλου του θαλάσσιου χώρου που εκτείνεται μπροστά μας είναι μοναδική. Τιως η καλύτερη διάνοιξη και σήμανση του μονοπατιού, ο καθαρισμός και ευπρεπισμός των ευωτερικών και εξωτερικών χώρων καθώς και η ανάδειξη των εγκαταστάσεων αυτών της πρόσφατης ιστορίας μας, θα συντελούσαν ώστε να αποτελέσουν ισχυρό πόλο έλξης για περιπατητές και επισκέπτες. Ήδη όμως κατηφορίζουμε από τα πολυβολεία με κατεύθυνση προς τον Γέρακα. Από μακριά ακόμη η άφογη καμπύλη του κόλπου είναι εντυπωσιακή. Εξίσου εντυπωσιακό είναι και το τόξο ξηράς, που σαν τεράστιο τείχος προστατεύει τον κόλπο από τους ανατολικούς και νοτιοανατολικούς ανέμους. Είναι μια από τις θεαματικότερες ακτές, που όσο πλησιάζουμε μιας αποκαλύπτει τα μοναδικά της χαρακτηρι-

στικά: λεπτή, χρυσή αμμουδιά, νερά οηχά και διαυγέστατα, με το ίδιο ακριβώς εκπληκτικό γαλαζοπράσινο χρώμα, που τόσο μας είχε συγχρόψει την προηγούμενη μέρα στα Σεκάνια.

Δεν είναι λοιπόν τυχαίο, που ο Γέρακας θεωρείται μια από τις δημοφιλέστερες παραλίες της Ζακύνθου και, κατά τη γνώμη μας, μια από τις κορυφαίες που μπορεί κανείς να συναντήσει στην Ελλάδα. Τα ιδιαίτερα εξαλλού χαρακτηριστικά της παραλίας - με την ομαλή, αμμουδερή ακτή μεγάλου πλάτους και τα πολύ ρηχά νερά - την καθιστούν ιδανική ως χώρο ωτοποίας της θαλάσσιας χελώνας. Σε αντίθεση όμως με τα Σεκάνια, όπου κάθε ανθρώπινη παρουσία απαγορεύεται απολύτως, στον Γέρακα συνυπάρχουν κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, τόσο οι χελώνες όσο και οι άνθρωποι!

Μέσα από το στενό άνοιγμα των πολυβολείων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου εξασφαλίζόταν πλήρης εποπτεία των στρατηγικών σημείων του Κόλπου του Γέρακα.

Λόγω των εξαιρετικών χαρακτηριστικών του φυσικού περιβάλλοντος και της θάλασσας ο Κόλπος του Γέρακα είναι εξαιρετικά δημοφιλής και προσελκύει καθημερινά μεγάλο αριθμό επισκεπτών. Όπως σε όλες τις φυλασσόμενες παραλίες ωοτοκίας, υπάρχει κι εδώ κλιμάκιο με φύλακες, που ενημερώνει τους επισκέπτες και επιβλέπει την σωστή τήρηση των κανονισμών.

-Δεν είναι ακατόρθωτη αυτή η αρμονική συνύπαρξη, εξηγεί η Κατερίνα. Αρκεί ο ισχυρότερος - ο άνθρωπος -, να σέβεται κάποιες ζωτικές συνήθειες και ιδιαίτεροτέρες του αδυνάτου - της χελώνας. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος, αφενός δεν πρέπει να παραμένει στις παραλίες ωοτοκίας κατά τις νυχτερινές ώρες που γεννούν οι χελώνες τα ανγάτους και αφετέρου πρέπει να αποφεύγει να κυκλοφορεί στα σημεία της άμμου, που από κάτω υπάρχουν οι φωλιές. Αυτό εξασφαλίζεται με τον περιορισμό των λουομένων σε μια ξώνη αμμουδιάς πλάτους 5-6 περίπου μέτρων από το νερό, που δεν χρησιμοποιείται από τις χελώνες για φωλεοποίηση.

Βρισκόμαστε τώρα πάνω από την ακτή του Γέρακα. Στο σημείο εισόδου προς την παραλία είναι εγκατεστημένο ένα καλαίσθητο

ξύλινο φυλάκιο, μπροστά από το οποίο διέρχονται αναγκαστικά οι επισκέπτες. Μια νεαρή κοπέλα, που φοράει την ειδική στολή με τα διακριτικά του Θαλάσσιου Πάρκου μας καλημερίζει ευγενικά. Από τη θέση όπου βρίσκεται, έχει άμεση οπική επαφή τόσο με τους εισερχόμενους όσο και με την συνολική έκταση της παραλίας του Γέρακα.

Καθόμαστε για μερικά λεπτά και παρακολούθούμε το έργο της. Με το ίδιο πάντα ευγενικό χαμόγελο καλωσορίζει όλους τους επισκέπτες, Έλληνες και ξένους, και ανάλογα με την προέλευσή τους, τους εγχειρίζει το ειδικό, εξαιρετικά προσεγμένο ενημερωτικό έντυπο, στην Ελληνική ή αγγλική γλώσσα. Παρέχει επίσης προφορικά, με άριστη χρήση της Αγγλικής γλώσσας, κάθε πληροφορία στους ξενόγλωσσους επισκέπτες. Κάθε λεπτό που περ-

νάει η προσέλευση των επισκεπτών και η ενημέρωσή τους συνεχίζεται με αμείωτους ρυθμούς, ο αριθμός των φυλλαδίων μειώνεται διαρκώς, τα αποθέματα όμως επαρκούν για όλους.

-Τη θάλασσα που στερηθήκατε χθες στα Σεκάνια μπορείτε να την απολαύσετε σήμερα στον Γέρακα, λέει η Κατερίνα. Θα μου επιτρέψετε εμένα σ' αυτή την ώρα αιχμής, να παραμείνω στο Φυλάκιο.

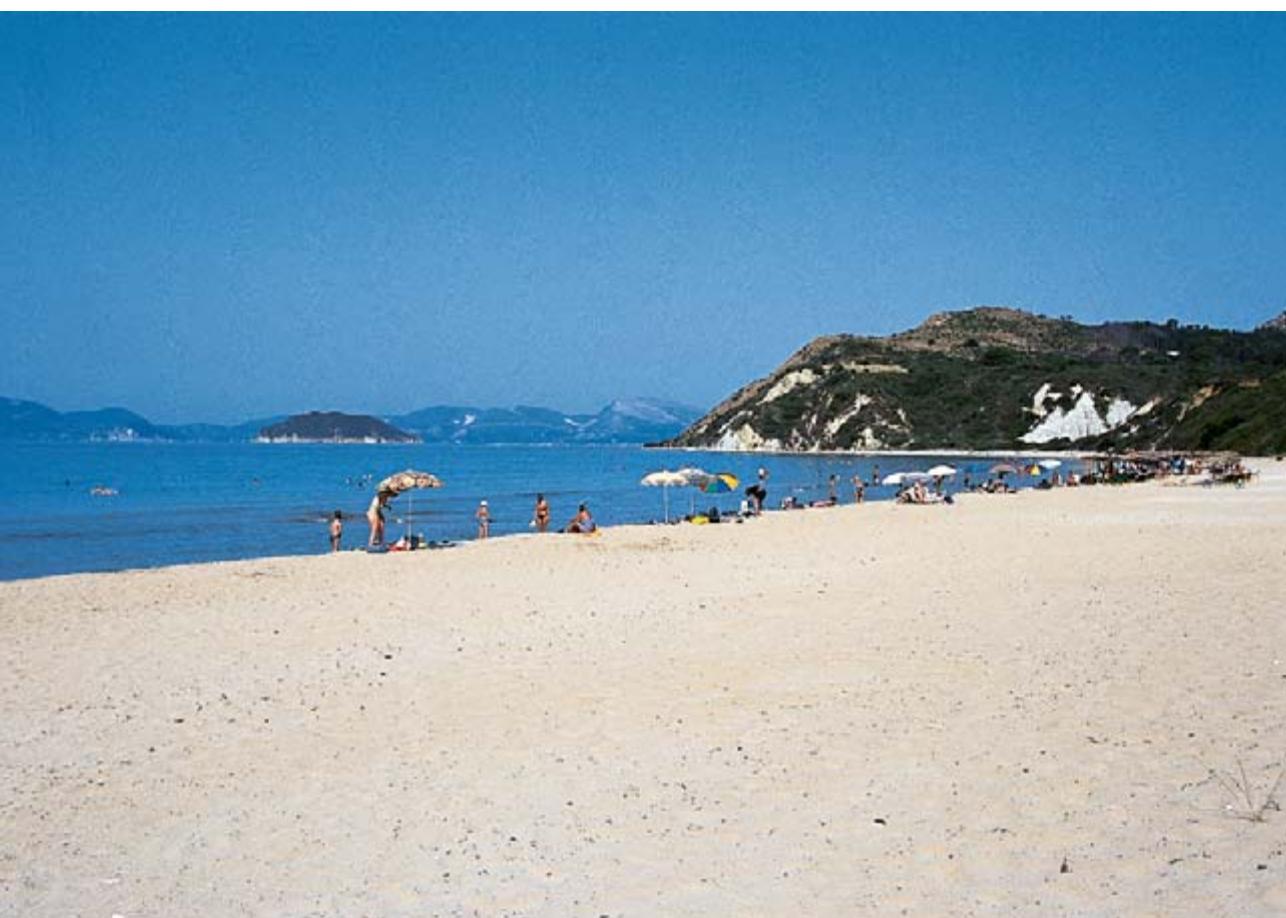
Δυο λεπτά αργότερα ζούμε την καταπληκτική εμπειρία των νερών του Γέρακα, που καμιά περιγραφή δεν θα μπορούσε να αποδώσει. Και η παραλία γίνεται ακόμη πιο συναρπα-

τική, αν λάβει κανείς υπόψη του, ότι οι αμέτρητοι επισκέπτες της συμπεριφέρονται με απόλυτο σεβασμό προς τους κανονισμούς προστασίας της θαλάσσιας χελώνας.

Θα θέλαμε να μείνουμε σ' αυτόν τον παράδεισο αιώνια, δυστυχώς όμως ο σκοπός της επισκεψής μας δεν είναι ο τουρισμός αλλά κυρίως η πλήρης ενημέρωσή μας σχετικά με το Θαλάσσιο Πάρκο.

Αλλωστε ο Γέρακας δεν μας έχει αποκαλύψει όλα τα μυστικά του. 200 περίπου μέτρα προς τα βορειοδυτικά από το σημείο που βρισκόμαστε, μια νέα συναρπαστική εικόνα μας περιμένει, τη φορά αυτή κρυμμένη μόλις

Φυλασσόμενη παραλία ωτοκίας του Γέρακα. Απέναντι το νησάκι "Πελούζο" και στο βάθος το "Μαραθωνήσι". Η 24ωρη φύλαξη της ακτής εξασφαλίζει την προστασία του χώρου ωτοκίας από τους λουομένους, που περιορίζονται μόνον σ' ένα στενό τμήμα της παραλίας δίπλα στη θάλασσα. Εξάλλου η απαγόρευση εισόδου μετά τη δύση του ηλίου, δίνει τη δυνατότητα στις χελώνες να κατασκευάζουν απρόσκοπτα τη νύχτα τις φωλιές τους και να αποθέτουν μέσα τα αυγά τους.

Ένα τμήμα από την εξωτερική (νοτιοανατολική) πλευρά του ακρωτηρίου του Γέρακα, με συνδυασμό ασβεστολιθικών και αργιλλικών εδαφών. Ένα μεγάλο

κομμάτι ασβεστολιθικού (κοκκινωπού) εδάφους έχει αποσπασθεί τα τελευταία χρόνια από το ανώτερο τμήμα του 'τείχους', εξαιτίας της διάβρωσης.

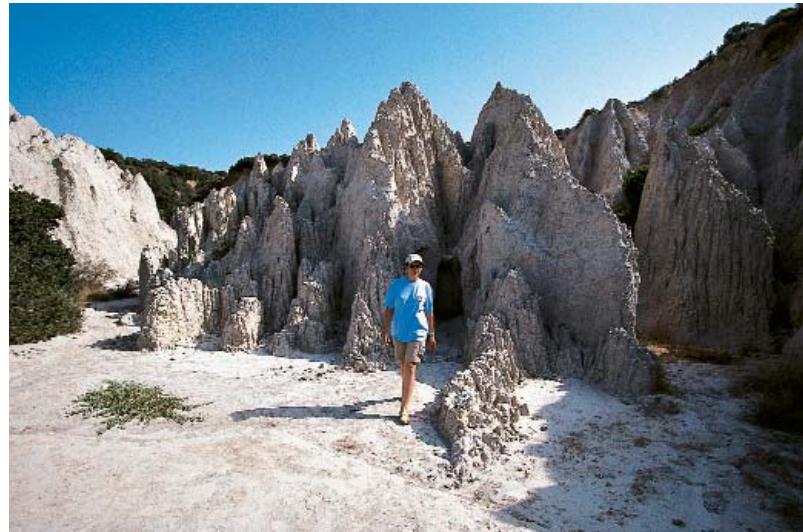

μερικές δεκάδες μέτρα από την αμμουδιά. Είναι ένα παράξενο όσο και εντυπωσιακό γεωλογικό φαινόμενο, που έχει δημιουργηθεί με την πολύχρονη διάβρωση του αργιλλικού εδάφους και θυμίζει ένα τεράστιο γλυπτό με απίθανους σχηματισμούς. Ανάμεσα στη στεριά και στη θάλασσα, σ' αυτό το ανύποπτο σημείο που περιβάλλεται από μακκία βλάστηση, ορθώνται ένα σύμπλεγμα από εδαφικές χαραδρώσεις και πτυχώσεις, που μιας αφήνουν άφωνους. Έχουμε ξαφνικά την φευδαρισθητή, ότι βρισκόμαστε απέναντι σ' ένα συγκρότημα απόκρημνων κορυφών κάποιου πανύψηλου βουνού.

Περιδιαβαίνουμε αρκετή ώρα στους διαδρόμους που σχηματίζονται ανάμεσα σ' αυτό το γεωλογικό φαινόμενο και θαυμάζουμε το εξαίσιο δημιούργημα της φύσης, που παρά την όχι ιδιαίτερα υπληρή

υφή του υλικού, εξακολουθεί να αντέχει στη διάβρωση της βροχής και του αέρα.

Όλες οι επόμενες ώρες μέχρι νωρίς το απόγευμα κυλούν με καταιγιστικούς ρυθμούς, είναι αφιερωμένες στην επίσκεψη των υπόλοιπων τευσάρων σημείων φύλαξης του Πάρκου στις εκτεταμένες παραλίες του Καλαμακίου. Παντού συναντάμε τις ίδιες συνθήκες λειτουργίας: ευγενικοί και γλωσσομαθείς φύλακες, χιλιάδες λουόμενοι που τηρούν κατά γράμμα τις οδηγίες και περιορίζονται να στήνουν τις ομπρέλες τους σε μια γραμμή λίγα μέτρα απ' το νερό. Δεν παρατηρείται η παραμικρή παραφωνία. Μόνον μια οικογένεια ξένων τουριστών ξεφεύγει κάποια στιγμή από τις ομπρέλες της και κατευθύνεται προς το εσωτερικό της αμμουδιάς. Σε λιγότερο από μισό λεπτό ο φύλακας βρίσκεται κοντά τους και με

Και ξαφνικά, ανάμεσα στις αμμουδερές παραλίες του Γέρακα ξεπροβάλλει ένα παράξενο γεωλογικό φαινόμενο. Η φύση εγκαταλείπει τη νωχελική της διάθεση και με εργαλείο της τη μακρόχρονη διάβρωση του εδάφους, αρχίζει να σμιλεύει γκρεμούς, χαράδρες και φαράγγια, μεταφέροντάς μας για μερικά λεπτά νοερά, στις απρόσιτες κορυφές κάποιου πανύψηλου βουνού.

ευγενικό τρόπο τους εξηγεί ποια πρέπει να είναι η συμπεριφορά τους στη συγκεκριμένη παραλία ωτοκίας των χελωνών. Αποδέχονται αμέσως την υπόδειξη και επιστρέφουν στη θέση τους. Τόσο η Κατερίνα, όσο κι εμείς, έχουμε κάθε λόγο να είμαστε ικανοποιημένοι. Να λοιπόν που στη Ζάκυνθο επιτυγχάνεται κάπι, που πριν μερικά χρόνια θα θεωρείτο ουτοπικό και ακατόρθωτο: η αριμονική συνύπαρξη σε μεγάλο βαθμό, ενός ευαίσθητου όντος της φύσης με τον άνθρωπο και μάλιστα σε μια περιοχή καπ' εξοχήν τουριστική. Έχουμε λοιπόν κάθε λόγο να είμαστε αισιόδοξοι, ότι το μοντέλο λειτουργίας του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου, μπορεί να αποτελέσει - για Πολιτεία και ανθρώπους - το πρότυπο ανάλογης διαχείρισης και σε άλλες οικολογικά ευαίσθητες περιοχές της χώρας.

Αναζητώντας τις *Caretta Caretta*

ο μόνο που σας απομένει για μια συνολική γνωστικά με το Πάρκο είναι ο θαλάσσιος χώρος, τα νησάκια Μαραθωνήσι και Πελούζο και ο περίπλους των ακτών, μας ανακοινώνει το βράδυ η Χαρίκλεια στην ταβέρνα του Αντώνη. Και βέβαια τη φορά αυτή οι θαλάσσιες χελώνες θα είναι συνεπείς στο φαντεβού τους.

-Με εντυπωσιάζει η σιγονοριά και η αισιοδοξία σου, λέω στη Χαρίκλεια. Λες και οι θαλάσσιες χελώνες είναι αρχινοφοβολημένα πλοία που μας περιμένουν.

Μια ολόφρεσκια στείρα - από τα πιο σπάνια πλέον ψάρια - καταφθάνει σε λίγο στο

Το μικρό Μαραθωνήσι, σε απόσταση δυο περίπου μιλίων από τον Άγιο Σώστη του Λαγανά. Το βόρειο τμήμα του νησιού αποτελείται από αμμουδιές εξωτικής ομορφιάς. Σύμφωνα με το Π.Δ. της 22.12.1999 το Μαραθωνήσι έχει περιληφθεί στη θαλάσσια περιοχή του Εθνικού Πάρκου Ζακύνθου και έχει κηρυχθεί ως "περιοχή προστασίας της φύσης". Στόχος της διαχείρισης είναι η διασφάλιση της φωλεοποίησης της θαλάσσιας χελώνας, των καταφυγίων της μεσογειακής φώκιας, των απειλούμενων ειδών ορνιθοπανίδας και η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος με την χαρακτηριστική μεσογειακή βλάστηση τις αμμοθίνες και την ενδημική χλωρίδα. Εκτός από την επιστημονική έρευνα επιτρέπονται στο Μαραθωνήσι η καλλιέργεια του υφιστάμενου αγροτεμαχίου, η εκτέλεση εργασιών συντήρησης του υφισταμένου ναϊσκου, η ημερήσια ήπια αναψυχή και περιβαλλοντική ενημέρωση συγκεκριμένου αριθμού επισκεπτών μετά από άδεια του Οργανισμού του ΕΘΠΖ.

τραπέζι μιας. Αποτελεί την πρώτη ύλη για μια από τις νοοτυμότερες ψαρόσουπες, που έχει τύχει να δοκιμάσουμε ως τώρα. Είναι μια υπέροχη βραδιά, που την δροσίζει ο ελαφρός γραύγος, που φυσάει από τον κόλπο. Ξημερώνει όπως πάντα μια μέρα ηλιόλουστη, ζευτή, η απέραντη επιφάνεια του κόλπου του

Λαγανά απλώνεται ακίνητη ως το βάθος του ορίζοντα.

Μια ώρα πριν το μεσημέρι, τα πάντα για την αναχώρησή μας είναι έτοιμα. Επιβιβαζόμαστε στο μεγάλο φουσκωτό με την πανίσχυρη μηχανή και ξεκινάμε. Περιμετρικό ιδεολόγος παρά επαγγελματίας ο Αντώνης, αφήνει την

Η Βόρειος Αμμώδης παραλία στο Μαραθωνήσι με μήκος 150μ. Το υπόλοιπο νησί, με έκταση 180 στρεμμάτων, είναι καλυμμένο με πυκνή θαμνώδη βλάστηση.

ταβέρνα εν μέσω περιόδου αιχμής στα χέρια των συνεργατών και της γυναίκας του και αναλαμβάνει τα καθήκοντα του καπετάνιου. Ακολουθούμε πορεία νότια, με πρώτο μας σταθμό το Μαραθωνήσι και με ταχύτητα μη κρότερη των 6 μιλών. Οι κανονισμοί του Πάρκου τηρούνται από όλους απαρέγκλιτα και το Λιμεναρχείο Ζακύνθου αγρυπνεί για την πιστή εφαρμογή τους.

Το Μαραθωνήσι απέχει δυο περίπου μίλια από τον Αγιο Σώστη, έτσι μετά από λόγο, ακόμα και μ' αυτή τη μικρή ταχύτητα, βρισκόμαστε κοντά του. Για άλλη μια φορά μου είναι εξαιρετικά δύσκολο, με λέξεις και εκφράσεις, να περιγράψω αυτόν τον επίγειο παραδέισο, με τις εξωτικές αιμμουδιές στο βόρειο τμήμα και με το απότελτο χρώμα των διάφανων νερών. Συνεχίζουμε τον περίπλου του νησιού στο δυτικό και νότιο τμήμα. Δεν έχουν περάσει παραπάνω από δυο λεπτά και ξαφνικά η γεωλογική μεταβολή είναι τόσο μεγάλη και απροσδόκητη, που έχουμε την αίσθηση ότι βρισκόμαστε απέναντι σε διαφορετικό νησί. Οι ειρηνικές και ήπιες αιμμουδιές έχουν μετατραπεί σε βραχώδεις και απόκρονμες ακτές με αλλεπάλληλες υπηλιές. Εκτός από μια και μοναδική μικροσκοπική αιμμουδιά σόλη η υπόλοιπη ακτογραμμή είναι εχθρική και απρόσιτη, ιδανική όμως ως καταφύγιο της Μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus*. Βραχώδεις επίσης είναι και οι ανατολικές ακτές, κατάφυτες όμως πάντα με πυκνή βλάστηση. Βγαίνουμε νότια από το Μαραθωνήσι, μερικές εκατοντάδες μέτρα έξω από την νοητή ευθεία που το συνδέει με το Πελούζο. Είμαστε τώρα πολύ έξω από τη ζώνη με το όριο ταχύτητας των 6 μιλών και μπορούμε να εκμεταλλευτούμε τις δυνατότητες του σκάφους για μια ταχύτερη μετακίνηση. Φτάνουμε ανοιχτά στο ακρωτήριο του Γέρακα και μετά με αργή ταχύτητα κατευθυνόμαστε για το Πελούζο.

Νησάκι Πελούζο, έκταση 173 στρέμματα, παρόμοιος γεωμορφολογικός χαρακτήρας και βλάστηση με το Μαραθωνήσι. Εδώ απαντώνται άτομα του σπάνιου ελληνικού ενδημικού είδους Αγριογαρύφαλλο (*Dianthus fruticosus* subsp. *occidentalis*)

Το νησάκι αυτό συγκεντρώνει τα ίδια χαρακτηριστικά με το Μαραθωνήσι, ίδια περίπου έκταση, πυκνή, αδιαπέραστη βλάστηση και μια μικρή αμμουδιά στο βόρειο τμήμα, που δίπλα της δειπνόζει ένα παλιό ερειπωμένο κτίσμα, που μοιάζει με ογκώδη πύργο. Εκτός από μια οικογένεια ξένων τουριστών που έχει έρθει εδώ με φουσκωτό, το νησάκι είναι έρημο. -*Ηρθε η ώρα ν' αντικρίσουμε χελώνες, ανακοινώνει ξαφνικά και με κάθε επισημότητα η Χαροκλειά.*

Χαμογελάμε σιωπήλα με την Άννα, ωστόσο η μέχρι εκείνη τη στιγμή μακαριότερά μας μετατρέπεται σε εγοήγορση. Κινούμαστε ανοιχτά από τα Σεκάνια με ταχύτητα που δεν ξεπερνάει τα δυο μήλια. Έχουμε σηκωθεί όλοι σύριοι και αρχίζουμε να κατοπτεύουμε με προσοχή τον κοντινό ορίζοντα. Εξάλλου η διαύγεια και η ηρεμία των νερών μας επιτρέπουν να ανιχνεύουμε την υδάτινη μάζα και

αρκετά μέτρα κάτω από την επιφάνεια.

Η ώρα κυλάει συνεχώς, περνάνε αργά από μπροστά μας οι αμμουδερές παραλίες στα Σεκάνια, μετά οι ξέρες και οι απόκρημνες ακτές με εκατοντάδες γλάρους και λίγους κορυφοράνους. Πλησιάζουμε στην τοποθεσία "Βροντερό νερό", που πήρε την ονομασία της απ' τα νερά του λόφου του Σκοπού, που σ' όλη την χειμερινή και ανοιξιάτικη περίοδο καταλήγουν με ορμή στη θάλασσα. Και είναι τεράστια η έκπληξή μας, όταν διαπιστώνουμε, ότι ακόμα και στην καρδιά του καλοκαιριού, εξακολούθει να κυλάει μέσα από τις πρασινάδες και το βράχο μια ανεπαίσθητη ροή νερού, σαν τελευταίο πολύτιμο απόσταγμα από τον καταρράκτη του χειμώνα.

Ωστόσο εμείς συνεχίζουμε με ταχύτητα βασινιτικά αργή να παραπλέουμε την ακτογραμμή προς Καλαμάκι. Άλλοτε πλησιάζουμε προς την ακτή, άλλοτε ξανιχνόμαστε βαθύτερα, ο

Αντώνης οργάνωνε προς κάθε κατεύθυνση την επιφάνεια της θάλασσας. Το αποτέλεσμα είναι πάντα το ίδιο. Καμιά θαλάσσια χελώνα δεν φαίνεται στο δρόμο μας.

Το απόγευμα προχωράει, πλησιάζουμε πια στα ανοιχτά του Λαγανά, με τις εκατοντάδες των ανθρώπων στην παραλία και στη θάλασσα. Έχω πάψει από ώρα να είμαι όρθιος, είναι αδύνατον να κρύψω την απογοήτευσή μου. Η Άννα, που τόσες ώρες ήταν σε ετοιμότητα, μόλις εμφανίζοταν η χελώνα να βουτήξει ξοπίσω της με βατραχοπέδιλα και μάσκα, τα έχει αποθέσει δίπλα της και μισοκοιμάται. Μόνον η Χαρίκλεια κι ο Αντώνης συνεχίζουν πειματικά την ανήνευρη τους. -Η ζέστη είναι αφρόητη, λέω στη Χαρίκλεια. Σκέφτομαι να φέω μια βουτιά και να βγω κολυμπώντας στην ακτή.

Περνούν μερικά δευτερόλεπτα χωρίς να μου απαντήσει και ξαφνικά:

-Μπορείς να αναβάλεις για λίγο τη βουτιά σου; Μπροστά δεξιά μας μια χελώνα!

Πετάγεται η Άννα όρθια και προσπαθεί να φορέσει τα βατραχοπέδιλά της. Σταματάει αμέσως το υκάφος ο Αντώνης και όλοι μαζί κοιτάμε εκεί που μας δείχνει η Χαρίκλεια. Μια χελωνίτσα μεναίου μεγέθους απομακρύνεται με αργές κινήσεις και χάνεται μετά από λίγο στον πυθμένα.

-Δεν πρέπει η ήλικία της να ξεπερνάει τα 25-30 χρόνια, αποφαντείται η φύλη μας. Εμπρός τώρα να βρούμε τη μαμά της.

Μέσα σε δευτερόλεπτα τα πάντα αλλάζουν, η κατήφεια και η απογοήτευση δίνουν τη θέση τους στον ενθουσιασμό και στην ελπίδα. Τρία λεπτά αιργότερα είναι η σειρά μου να φωνάξω: -Δεν ξέρω αν η χελώνα που κολυμπάει μπροστά μας είναι η μαμά της προηγουμένης, σίγουρα όμως είναι μια μεγάλη χελώνα!

Πανέτουμη πια η Άννα, έχει βουτήξει από το πρώτο δευτερόλεπτο. Την παρακολουθούμε να κινείται κάτω από το νερό, ακολουθώντας όσο της επιτρέπει η αναπνοή της τη χελώνα. Αυτή από τη μεριά της δεν δείχνει να ενοχλείται από την παρουσία της Άννας, συνεχίζει με ήρεμες κινήσεις των πτερυγίων την πορεία της προς το βυθό. Όταν κάποια στιγμή αναδύεται η Άννα, δεν βρίσκει τρόπους να εκφράσει τη χαρά της.

-Αισθάνομαι σαν να πρωταγωνιστούσα στην ταινία "χορεύοντας με τις χελώνες".

Στην ώρα που ακολουθεί ως το χαμήλωμα του ήλιου, άλλες τρεις χελώνες εμφανίζονται κοντά μας, πάντοτε σε μικρή απόσταση από την ακτή του Λαγανά.

Σύμπτωση; Εμπιστούνη στους ανθρώπους; Δεν ξέρω. Το βέβαιο είναι, πως μετά από αυτό το απόγευμα αισθανόμουν πολύ πιο αισιόδοξος για το μέλλον της *Caretta caretta*.

Στην τοποθεσία "Βροντερό Νερό" εξακολουθεί ακόμα και μέσα στην καρδιά του καλοκαιριού να τρέχει κρυστάλλινο νερό από το λόφο του Σκοπού. Η Ζάκυνθος είναι από τις περιοχές με τις μεγαλύτερες βροχοπτώσεις στην Ελλάδα, με μέσο ετήσιο ύψος βροχής που ξεπερνάει τα 900 μμ.

